

POSTANOWIENIE

Dnia 4 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Ryński

w sprawie **J. Ś.**

wnoskodawcy z o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 kpk w dniu 4 lutego 2015 r.,

kasacji, wniesionej przez pełnomocnika wnoskodawców

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 15 maja 2014 r.,

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w K.

z dnia 24 stycznia 2014 r.,

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. obciążyć wnoskodawcę J. Ś. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pełnomocnik J. Ś. w dniu 20 września 2013 r. skierował do Sądu Okręgowego w K. wniosek o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz J. Ś. kwoty 500.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku, tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie, stosowane wobec niego w okresie od 24 listopada 2010 r. do 14 września 2011 r., w sprawie ... 46/11, prowadzonej przed Sądem Okręgowym w K. W sprawie tej dnia 26 kwietnia 2012 r. zapadł wyrok uniewinniający w odniesieniu zarzucanego J. Ś. w pkt III aktu oskarżenia przestępstwa z art. 189 § 3 k.k., art. 197 § 2 k.k. i art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 3 pkt 1 k.k. w zw. z art. 64 § 2 k.k. i art.

11 §2 k.k. (k. 677-679), który w tej części został utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 4 października 2012 r. (k. 790-791).

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 24 stycznia 2014 r., sygn. akt ... 114/13 na podstawie art. 552 § 4 k.p.k. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz J. Ś. kwotę 40.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, a w pozostałym zakresie wniosek oddalił i kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Powyższy wyrok, w części oddalającej wniosek, zaskarżył apelacją pełnomocnik wnioskodawcy, który zarzucił orzeczeniu Sądu I instancji:

- 1) obrazę przepisów postępowania, tj. art. 170 § 1 pkt 2 k.p.k., poprzez oddalenie wniosków dowodowych pełnomocnika wnioskodawcy zawartych w pkt V i VI wniosku oraz w pkt I-III pisma procesowego z dnia 24 stycznia 2014 r. co uniemożliwiło przeprowadzenie postępowania dowodowego w zakresie poniżania wnioskodawcy, upokorzenia, cierpienia związanego z naruszeniem godności osobistej, prawa do intymności, niedoborem snu oraz warunków socjalnych i bytowych w trakcie odbywania tymczasowego aresztowania, a w szczególności czy cele mają sprzęt zapewniający warunki higieny, dostateczny dopływ świeżego powietrza, odpowiednią temperaturę i oświetlenie;
- 2) obrazę przepisów postępowania, tj. art. 404 § 1 k.p.k., poprzez oddalenie wniosku pełnomocnika wnioskodawcy o odroczenie rozprawy celem ustosunkowania się do wydanej przez biegłego sądowego pisemnej opinii oraz przygotowania do przesłuchania biegłego, co mogło mieć wpływ na treść wydanego orzeczenia, gdyż uniemożliwiło wnioskodawcy skuteczne zakwestionowanie niekorzystnej dla niego opinii, a w konsekwencji wykazanie przed Sądem I instancji istotnych okoliczności w zakresie nabycia choroby nadciśnienia tętniczego w trakcie tymczasowego aresztowania;
- 3) obrazę przepisów prawa materialnego, poprzez błędną wykładnię art. 445 § 1 k.c. polegającą na uznaniu, że zasądzona tytułem zadośćuczynienia kwota 40.000 zł jest odpowiednia i stanowi ekwiwalent cierpień psychicznych i fizycznych, który zrekompensuje doznane przez wnioskodawcę na skutek tymczasowego aresztowania cierpienia, w sytuacji gdy zebrany materiał dowodowy wskazuje, że czas tymczasowego aresztowania wnioskodawcy, warunki w jakich przebywał,

pozbawienie prawa do życia w rodzinie oraz prawa do kontaktu z drugim człowiekiem uznają przyznanie kwoty w wysokości 500.000 zł;

4) obrazę przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 445 § 1 k.c. polegającą na przyjęciu, że sytuacja materialna wnioskodawcy, czy przeciętna stopa życiowa społeczeństwa determinują rozmiar krzywdy wnioskodawcy mający wpływ na wysokość zadośćuczynienia.

Powołując się na powyższe, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oddalającej wniosek i w tym zakresie przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 15 maja 2014 r., sygn. akt ... 88/14 zmienił wyrok w zaskarżonej części w ten sposób, że sumę zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w wyniku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania zasądzoną od Skarbu Państwa zwiększył o kwotę 60.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 15 maja 2014 r. do dnia zapłaty i kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Od tegoż orzeczenia Sądu odwoławczego kasację wywiódł pełnomocnik wnioskodawcy, który zaskarżonemu wyrokowi zarzucił rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało istotny wpływ na jego treść, tj.:

1. art. 433 § 2 k.p.k., poprzez nierozważenie w ramach kontroli instancyjnej wszystkich argumentów, jakie zostały podniesione w środку odwoławczym dla pełnego uzasadnienia zarzutu naruszenia przepisu art. 445 § 1 k.c., a w szczególności w zakresie braku przedstawienia przez Sąd Apelacyjny łącznego ujęcia argumentacji przemawiającej za wysokością przyznanej kwoty zadośćuczynienia wraz z omówieniem dowodów i wniosków z nich wynikających, a w konsekwencji na nieuwzględnieniu wszystkich okoliczności mających wpływ na wysokość zadośćuczynienia takich, jak pozbawienie wnioskodawcy prawa do życia w rodzinie, prawa do swobodnie wybranej pracy, możliwości uczestniczenia w życiu publicznym, prawa do kontaktu drugim człowiekiem, naruszenia dóbr osobistych w postaci upublicznienia w środowisku i mediach informacji na temat tymczasowego aresztowania, fakt utraty dobrego imienia,
2. art. 457 § 3 k.p.k., poprzez wadliwą konstrukcję uzasadnienia orzeczenia sądu odwoławczego w zakresie odniesienia się do postawionego w apelacji zarzutu

naruszenia art. 445 § 1 k.k. (zapewne autorowi kasacji chodziło o art. 445 § 1 k.c. – uwaga SN) bez pełnego uzasadnienia zajętego stanowiska i wskazania przyczyn, dla których sąd uznał (lub nie uznał) w tym zakresie całokształtu argumentacji zawartej w apelacji (pozbawienie wnioskodawcy prawa do życia w rodzinie, prawa do swobodnie wybranej pracy, możliwości uczestniczenia w życiu publicznym, prawa do kontaktu drugim człowiekiem, naruszenia dóbr osobistych w postaci upublicznienia w środowisku i mediach informacji na temat tymczasowego aresztowania, fakt utraty dobrego imienia),

3. art. 440 k.p.k. w zw. z art. 558 k.p.k. w zw. z art. 98 k.p.c., polegające na zaniechaniu przez Sąd odwoławczy zmiany wyroku Sądu Okręgowego w K. w zakresie kosztów postępowania na korzyść wnioskodawcy niezależnie od podniesionych zarzutów apelacyjnych, gdyż przepisy k.p.c. mają zastosowanie w sprawach dotyczących zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu o zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie,

4. art. 458 k.p.k. w zw. z art. 634 k.p.k. w zw. z art. 558 k.p.k. w zw. z art. 98 k.p.c., polegające na zaniechaniu przez Sąd Apelacyjny zasądzenia od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu odwoławczym mimo, że przepisy k.p.c. mają zastosowanie w sprawach dotyczących zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu w sprawach o zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy wyrok Sądu Okręgowego w K., a nadto w jakim oddalił on wniosek pełnomocnika o wydanie rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu za postępowanie odwoławcze.

Prokurator Prokuratury Apelacyjnej w odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenia jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja pełnomocnika wnioskodawcy okazała się oczywiście bezzasadna, dlatego została rozpoznana na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

Skarżący wydaje się nie dostrzegać, że naruszenie art. 433 § 2 k.p.k. następuje wtedy, gdy sąd odwoławczy w ogóle nie rozważy wszystkich wniosków i zarzutów wskazanych w środku odwoławczym, podczas gdy z treści kasacji nie

wynika, aby którykolwiek z zarzutów apelacyjnych nie został rozpoznany. Natomiast obraza art. 457 § 3 k.p.k. zaistnieje, gdy w uzasadnieniu wyroku sąd odwoławczy w sposób wystarczający nie wyjaśni dlaczego zarzuty i wnioski apelacji zostały uznane za zasadne lub niezasadne. Natomiast, w sytuacji gdy sąd odwoławczy wydaje orzeczenie reformatoryjne, a zatem przejmuje funkcje orzecznicze sądu I instancji, jego uzasadnienie wymaga spełnienia standardów określonych w art. 424 k.p.k. Dotyczy to także spraw odszkodowawczych, przy uwzględnieniu ich specyfiki polegającej na tym, że analizowane w nich zagadnienia pozostają w ścisłym związku materią cywilnoprawną. Takiego uchybienia przepisu prawa procesowego w kasacji jednak nie dostrzeżono.

Analizując zarzuty kasacyjne we wskazanym wyżej kontekście, nie można zgodzić się z autorem kasacji, by w postępowaniu przed Sądem odwoławczym doszło do obrazy art. 433 § 2 k.p.k. Wręcz przeciwnie, pisemne motywy zaskarżonego orzeczenia przekonują, że obowiązki wynikające z powyższego przepisu, a także przepisu art. 457 § 3 k.p.k. zostały właściwie zrealizowane.

Twierdzenie skarżącego, iż Sąd odwoławczy nie odniósł się do podnoszonych w apelacji okoliczności, tj.: pozbawienia wnioskodawcy prawa do życia w rodzinie, prawa do swobodnie wybranej pracy, możliwości uczestniczenia w życiu publicznym, prawa do kontaktu z drugim człowiekiem, naruszenia dóbr osobistych w postaci upublicznienia w środowisku i mediach informacji na temat tymczasowego aresztowania, faktu utraty dobrego imienia, nie jest słuszne. Z uzasadnienia tegoż Sądu wynika, iż ocena dowodów dokonana przez Sąd I instancji spotkała się co do zasady z aprobatą, zakwestionowane zostało natomiast samo oszacowanie wielkości kwoty świadczenia (uzasadnienie SA, s. 3). Lektura uzasadnienia Sądu Okręgowego w K. nie pozostawia żadnych wątpliwości, że wszystkie powyższe elementy były przedmiotem wnikliwej oceny (s. 3-10). Fakt, że nie zostały one ponownie przez Sąd odwoławczy przytoczone i scharakteryzowane w realiach procesowych niniejszej sprawy nie jest podstawą do formułowania zarzutu nierzetelności kontroli odwoławczej. Należy zwrócić uwagę, iż kwestia upublicznienia w mediach informacji na temat tymczasowego aresztowania wnioskodawcy była przedmiotem rozważań Sądu I instancji (uzasadnienie SO, s.

11), z uwagi na to, że skarga apelacyjna nie podnosiła tej okoliczności, z oczywistych względów nie ma o niej mowy w uzasadnieniu Sądu odwoławczego.

Zatem, zarzut rażącego naruszenia art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. poprzez występujące zdaniem skarżącego niedostatki uzasadnienia Sądu odwoławczego w zakresie rozpoznania postawionego w apelacji zarzutu naruszenia art. 445 § 1 k.c. jest bezpodstawny. Przecież to uwzględnienie jednego z zarzutów apelacyjnych pełnomocnika wnioskodawcy doprowadziło do istotnego podwyższenia kwoty zadośćuczynienia z 40 000 zł do 100 000 zł, która to kwota nie ma charakteru symbolicznego, lecz w realiach tej sprawy powinna być uznana za odpowiednią sumę zadośćuczynienia pieniężnego w rozumieniu art. 445 § 1 k.c. W sposób wystarczający wykazał to Sąd odwoławczy (uzasadnienie SA, s.4).

Natomiast zarzuty podniesione w pkt 3 i 4 kasacji, odnoszą się do rażącego zdaniem skarżącego naruszenia przepisów prawa procesowego przez Sąd II instancji w zakresie zwrotu kosztów procesu na rzecz wnioskodawcy, a w szczególności kosztów zastępstwa adwokackiego, stanowiących uzasadniony wydatek strony postępowania. W prawdzie, w odczuciu skarżącego, tego rodzaju zarzuty mogą być podnoszone w kasacji, jednak z poglądem takim nie sposób się zgodzić.

Sąd Najwyższy w tym składzie w pełni akceptuje stanowisko wyrażone w orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2014 r., sygn. V KK 379/13 (LEX nr 1441480), zgodnie z którym „zarzut dotyczący kosztów zastępstwa adwokackiego w kasacji jest niedopuszczalny, albowiem odnosi się on do kwestii kosztów procesu, a te choć są zawarte w wyroku, to rozstrzygane są postanowieniem (art. 626 § 3 k.p.k.) i nie podlegają zaskarżeniu przez strony w trybie art. 519 k.p.k.” Podobne stanowisko wyraził m.in. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w postanowieniu z dnia 27 października 1998 r., sygn. II AKz 116/98, (Lex nr 36552). Również w literaturze prawniczej przyjmuje się, że od postanowienia sądu odwoławczego w przedmiocie kosztów stronom nie przysługuje kasacja, natomiast możliwe jest wniesienie od takiego orzeczenia kasacji nadzwyczajnej na podstawie art. 521 k.p.k. (zob. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks..., 2007, t. III, s. 775; J. Bratoszewski (w:) Z. Gostyński i in., Kodeks..., 2004, t. III, s. 931).

Czyniąc ogólne rozważania w zakresie zasadności zasądzenia kosztów z tytułu ustanowienia pełnomocnika w postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie wskazać należy, iż obecna sytuacja prawna (po wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 lipca 2006 r., sygn. SK 21/04, Lex nr 234887 i stosownych zmianach legislacyjnych) nie budzi wątpliwości. Nawet częściowe uwzględnienie roszczenia wnioskodawcy uzasadnia zasądzenie od Skarbu Państwa na jego rzecz przedmiotowych kosztów. Ustawą z dnia 7 marca 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 80, poz. 539) zmieniono art. 632 k.p.k., co miało na celu dostosowanie przepisów ustawy do wskazanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, w którym Trybunał orzekł, że art. 632 pkt 2 k.p.k. w zakresie, w jakim ogranicza możliwość przyznania osobie uniewinnionej w sprawie z oskarżenia publicznego zwrotu kosztów wynagrodzenia obrońcy jedynie do „uzasadnionych wypadków” jest niezgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 42 ust. 2 Konstytucji RP. Zatem, omawiana zmiana wprowadziła nową ogólną zasadę, że w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania w sprawach z oskarżenia publicznego koszty procesu (koszty sądowe oraz uzasadnione wydatki stron, w tym z tytułu ustanowienia w sprawie jednego obrońcy) ponosił będzie Skarb Państwa, z wyjątkiem przypadków samooskarżenia oraz udziału w sprawie adwokata lub radcy prawnego ustanowionego w charakterze pełnomocnika przez pokrzywdzonego, oskarżyciela posiłkowego, powoda cywilnego albo inną osobę.

W związku z tym należy zaakceptować stanowisko, że w postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie wnioskodawcy, który uprzednio został uniewinniony, w razie uwzględnienia choćby w części jego roszczeń, przepis art. 632 pkt. 2 k.p.k. stanowi podstawę normatywną do zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej mu przez pełnomocnika ustanowionego z wyboru (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2011 r., IV KK 137/11, Prok.i Pr.-wkł. 2012/3/19).

Nawiązując do argumentacji skarżącego wypada jedynie zauważyć, że ani w postępowaniu przed Sądem I instancji (k.85), ani przed Sądem odwoławczym (k.128) nie został złożony przez J. Ś. lub jego pełnomocnika wniosek o zwrot uzasadnionych wydatków poniesionych przez wnioskodawcę w toku postępowania

o zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie. Zatem, wysokość tych wydatków nie była znana obu Sądom orzekającym w tej sprawie.

Taką sytuację procesową, zdaniem skarżącego, należało ocenić w postępowaniu odwoławczym na gruncie rażącego naruszenia art. 440 k.p.k. Przepis ten może być zastosowany przez sąd II instancji niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, jedynie wówczas, gdy sąd ten stwierdza, iż w toku rozpoznania sprawy przed sądem I instancji miało miejsce uchybienie, które powoduje rażąco niesprawiedliwość zaskarżonego orzeczenia. W niniejszej sprawie Sąd odwoławczy nie mógł dojść do takiej konkluzji, bowiem w sytuacji braku wniosku strony o zwrot poniesionych przez nią uzasadnionych wydatków postępowania, zaniechanie zasądzenia od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kosztów zastępstwa adwokackiego, nie mogło zostać ocenione w kategoriach uchybienia, skoro obowiązek wydania takiego orzeczenia aktualizuje się dopiero na skutek zgłoszenia stosownego żądania, albowiem to na osobie dochodzącej zwrotu tego rodzaju wydatków (w tym przypadku na reprezentującym stronę pełnomocniku) spoczywa obowiązek wskazania kwoty i wykazania zasadności tego roszczenia, w kontekście dyspozycji art. 632 pkt. 2 k.p.k.

Trzeba przypomnieć, że przepis art. 626 k.p.k., regulujący zasady orzekania w przedmiocie kosztów procesu, ma zastosowanie zarówno wtedy, gdy w ogóle nie rozstrzygnięto o kosztach jak i wówczas, gdy w orzeczeniu sąd nie wypowiedział się o kosztach obciążających jedną ze stron, którą może być także Skarb Państwa, ewentualnie gdy zachodzi konieczność dodatkowego ustalenia wysokości kosztów procesu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2014 r., IV KK 70/14, LEX nr 1508986). Orzekanie o kosztach na podstawie art. 626 § 2 k.p.k. jest obowiązkiem sądu, podlegającym realizacji w każdym czasie, w tym również w toku postępowania wykonawczego, aż do upływu okresu przedawnienia, o którym mowa w art. 641 k.p.k. (zob. postanowienie SN z dnia 6 listopada 1976 r., sygn. VI KRN 156/76, Lex nr 19252). Dlatego też, to nie w drodze kasacji, lecz przez wniosek złożony do Sądu właściwego strona może ubiegać się o wydanie takiego uzupełniającego rozstrzygnięcia.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej postanowienia, obciążając wnioskodawcę kosztami postępowania kasacyjnego na podstawie art. 636 § 1 k.p.k

.